

Engelli Bireylerde Psikolojik Travma

Deniz Şarlak¹

1 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Seydikemer Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü, Seydikemer/Muğla

“Engelli, doğuştan veya bir başka neden yüzünden zihinsel, fiziksel, psikolojik, sosyal becerilerini çeşitli derecelerde kaybeden kişi anlamına gelmektedir”. Türkiye’de geçtiğimiz yıllara kadar “sakat” ve “özürlü” ifadesi yaygın bir şekilde kullanılmaktayken, bu ifadelerin olumsuz anlam taşıdığı düşünülerek “engelli” ifadesi yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır (1). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) engelliliğin tanımını, “kişiden ya da bir bütün olarak kişilerin vücut fonksiyonlarından beklenen gelişimde ve vücudun fonksiyonlarını yerine getirmesinde eksiklik ya da sınırlılık” olarak açıklamaktadır (2).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), engelliliği sınıflandırarak aşağıdaki gibi tanımlamıştır.

1. **Yetersizlik:** Kişinin psikolojik, fizyolojik, anatomik yapılarında oluşan kaybı ifade etmektedir. Bu tanım kişinin organlarındaki bozuklukları da ifade etmektedir.
2. **Özürlülük:** Kişinin sağlığında bir bozulma olmasının neticesinde ortaya çıkan yetersizlik, kişinin yeteneğinin normale göre azalması veya kaybedilmesi olarak tanımlanmaktadır.
3. **Engellilik:** Kişilerin beklenen eğitim, yaş, cinsiyet, kültür düzeylerine göre yaşamlarını sürdürememesi durumudur (3).

2002 yılında yapılmış olan Türkiye Özürlüler Araştırmasında engelli bireylerin tanımları ele alındığında;

Engellilik: Doğumda ya da daha sonra bir hastalık ya da geçirilen kaza neticesinde fiziksel, psikolojik, sosyal yetilerinin derecelerine göre işlevini yitirmesidir.

Ortopedik Engelli: Ortopedik engel, doğumda ya da daha sonrasında geçirilen bir hastalık nedeniyle ya da bilinmeyen nedenlerden dolayı ortaya çıkabilmektedir. Kişilerin sahip olduğu engel derecesi hareket becerilerini etkilemekte, kişiler yaşından beklenen performansı gösterememektedir. Doğuştan veya sonradan, kaza ya da bir hastalık sonucunda kas ve iskelet sisteminde yetersizliğin olması ve tüm bunların neticesinde günlük yaşamlarını gerçekleştiremeyecek düzeyde fiziksel yetersizliğe ve fonksiyon kaybına

kaldırımların engelliye uygun olmaması vb. Engelli birey psikolojik travmalarla etkin bir şekilde baş edemeyerek krize girme eğilimi gösterir. Başkasına bağımlı olma, özel gereksinimlerinin başkası tarafından karşılanması, depresyon varlığı gibi nedenlerle engelli bireyde intihar girişimi görülebilir. Psikiyatrik rahatsızlığı olan engelli bireyde intihar riski daha yüksektir. Araştırmalar; omurilik felçlerinde intihar riskinin normal popülasyona göre 3 ila 6 kat daha fazla olduğunu, genç yaş grubunda ve travmayı izleyen ilk 1-5 yıl içinde bu riskin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Kaynaklar:

1. Artar Y Karabacakoğlu Ç. Özürlülük Tanımı, Türleri ve Nedenleri, “Özürlülerin Toplumsal Gelişimine Yönelik Proje,” Milli Produktivite Merkezi, Türkiye'nin Verimlilik Merkezi, Ankara, 2003a.
2. World Health Organization. International classification of functioning and disability and health (ICF). Switzerland, Geneva: WHO. 2001.
3. World Health Organization/ World Bank. World report on disability. Malta: WHO 2011.
4. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı) Türkiye Özürlüler Araştırması 2002. T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 2002).
5. Türkiye İstatistik Kurumu. Sağlık Araştırması 2012. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası. 2013a.
6. Türkiye İstatistik Kurumu. Türkiye Sağlık Araştırması Mikro Veri Seti 2012. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası. 2013b.
7. Türkiye İstatistik Kurumu Nüfus ve konut araştırması Ankara: Türkiye 2011. İstatistik Kurumu Matbaası. 2013c.
8. United Nations Washington Group on Disability Statistics [WG]. Understanding and Interpreting Disability as Measured Using the WG Short Set of Question. Washington Group Position Paper. 2009.
9. Kocurcan, A. ve Özsan, H. H. Travma Kavramının Psikiyatri Tarihindeki Seyri. Kriz Dergisi, 20 (1-3), 19-24. 2012.